

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ไปแล้ว เพราะมนุษย์ได้อาศัยธรรมชาติเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจมานานจึงอาจมองได้ว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างลึกซึ้ง ในปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวก็สะดวกและรวดเร็วสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้ทั่วโลก ทำให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดในโลก ในปี ค.ศ. 1995 สภาการเดินทางและท่องเที่ยวโลกได้รายงานว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างงานถึง 212 ล้านงาน และจะเพิ่มเป็น 383 ล้านงานใน ค.ศ. 2005 ในปี 2000 จะมีนักท่องเที่ยวนานาชาติถึง 650 ล้านคน การเติบโตของ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่างๆ ทั่วโลก

มองจากอดีตการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแบบ MASS TOURISM นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเที่ยวแบบ INDUSTRIAL TOURISM (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, 2537) โดยต้องรีบเร่งในการเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ ตามที่บริษัทนำเที่ยวจัดไว้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีเวลาน้อยสำหรับการเดินทางไปเที่ยวในแต่ละครั้ง ส่วนการท่องเที่ยวแนวใหม่นั้นควรเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลประโยชน์ในระยะยาวจึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มีผลกระทบในทางลบน้อยที่สุด และท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมมิใช่เป็นเพียงเป้าหนึ่งที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมาฉกฉวยเอาผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวเช่นที่ผ่านมาในอดีต (วรรณพร วนิชชานุกร, 2540)

ในปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากวันหยุดของประชากรในประเทศที่พัฒนาแล้วมีเพิ่มมากขึ้น ทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปนักท่องเที่ยวต้องการแสวงหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่นอกจากแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักท่องเที่ยวและบริษัทนำเที่ยวที่มีความตระหนักในปัญหาสภาพแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น จากปัจจัยต่างๆเหล่านี้ทำให้การท่องเที่ยวแบบเดิมที่เป็นธุรกิจที่มีสูตรในการเสนอขายสินค้าที่ดีที่สุดและทำกำไรสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มใหญ่ๆ และมีมาตรฐานการบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกที่สบายเหมือนว่าอยู่บ้านของตนเอง ได้เปลี่ยนมาเป็นการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ผลกำไรไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจอีกต่อไป แต่นักท่องเที่ยวจะนิยมเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองหรือเป็นกลุ่มเล็กๆ หลีกเลี่ยงการเดินทางเป็นกลุ่มใหญ่ นักท่องเที่ยวเหล่านี้จะแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติ มีความเอื้ออาทรต่อสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติ (Poon, 1994) จากการศึกษาการท่องเที่ยวออสเตรเลีย (Hui, 1990) พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่

ร้อยละ 60 ขอรับการท่องเที่ยวสีเขียว พักโรงแรมเล็กๆ หรือบ้าน ส่วนนักเดินทางหรือเดบีนสนใจที่จะเยี่ยมชมธรรมชาติและวัฒนธรรมและหลีกเลี่ยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

การสำรวจของศูนย์ข้อมูลการเดินทางในสหรัฐ ของสมาคมอุตสาหกรรมการเดินทางของสหรัฐอเมริกา ได้คาดว่าในปี ค.ศ. 1995 จะมีนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถึง 43 ล้านคน คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศฟินแลนด์และเนเธอร์แลนด์ ตลอดจนถึงอิตาลีมีวันหยุดยาวนานที่สุดคือระหว่าง 37.5 และ 32 วันตามลำดับ ในประเทศเยอรมนีตะวันตกการหยุดพักผ่อนตลอดทั้งปีโดยเฉลี่ยประมาณ 30 วัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้อย่างแน่นอน ลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มักจะมีอายุมากกว่าพวกที่ชอบไปกับกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนมากๆ มีอายุระหว่าง 45-64 ปี มีวันหยุดมากกว่า 1 ครั้งใน 1 ปีและเป็นคนชั้นกลางขึ้นไปจึงมีฐานะดีและมีความสนใจเรื่องการอนุรักษ์อย่างจริงจัง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวเหล่านี้ไปเที่ยวมักจะมีสิ่งดึงดูดทางธรรมชาติในประเทศด้อยพัฒนา (อ้างใน วรรณพร วัฒนพานุกร, 2540)

จากการศึกษาของ Ingram และ Durst พบว่าการท่องเที่ยวในประเทศกำลังพัฒนา กลายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายได้แก่การท่องเที่ยวชมสัตว์ป่า หรือการท่องเที่ยวซาฟารีบริเวณดินแดนของทวีปอาฟริกาตะวันออก โดยเฉพาะประเทศเคนยาและแทนซาเนีย นักท่องเที่ยวเดินทางนับพันไมล์เพื่อจะชมสิงโตกิลิเกาภูเขาในประเทศรวันดา และไปท่องเที่ยวหมู่เกาะกาลาปากอสนอกชายฝั่งของประเทศอีเควดอร์ นอกจากนี้การท่องเที่ยวแบบเดินป่า (Trekking) ก็เป็นที่นิยมกันมากโดยเฉพาะในประเทศเนปาลและเปรู ในหลายประเทศได้มีการจัดทำคู่มือแนะนำการท่องเที่ยว เช่น ในสหรัฐอเมริกามีเอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในประเทศต่างๆ มีบริษัทนำเที่ยวไปยังประเทศกำลังพัฒนาไม่น้อยกว่า 100 บริษัท (Ingram and Durst, 1987) บริษัทเหล่านี้ได้จัดท่องเที่ยวซาฟารี โดยการท่องเที่ยวทางอากาศในประเทศบอสวานา การศึกษาสำรวจถ้ำในป่าปัวนิวกินี การเฝ้าดูปลาวาฬบริเวณชายฝั่งทะเลของประเทศอาร์เจนตินา นอกจากกลุ่มบริษัทนำเที่ยวในดินแดนต่างๆแล้วยังมีกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสหรัฐจำนวนมากกว่า 30 กลุ่มวิชาชีพต่างๆที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในต่างประเทศและมหาวิทยาลัยอีกหลายแห่งที่สนับสนุนให้นักศึกษา ได้มีโอกาสไปศึกษาทางด้านชีววิทยา พฤกษศาสตร์ และป่าไม้ในบริเวณป่าเขตร้อน นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวอีกมากมายที่สนใจศึกษาสิ่งต่างๆ เป็นงานอดิเรก เช่น ศึกษาผีเสื้อนานาชนิด เห็ด กล้วยไม้

ในกระแสความต้องการการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ถึงแม้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในประเทศกำลังพัฒนาจะไม่ไร้แนวโน้มนโยบายหรือยุทธศาสตร์ใหม่สำหรับการพัฒนาประเทศก็ตามแต่ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านั้นได้ พยายามหาแนวทางปรับเอาวิธีการโดยเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยว

เพื่อนำมาซึ่งรายได้เข้าประเทศจำนวนมากในแต่ละปี รูปแบบและวิธีการดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีการกล่าวถึงอย่างมากว่า จะก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในท้องถิ่นได้มากน้อยเพียงใด (Wood ,1984, Dearden,1988 b)

ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้เกิดเฉพาะด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความต้องการในอนาคตเกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้วย ปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนมากจะไม่คิดถึงอยู่กับในสโลแกนของ Sun , Sand และ Surf เท่านั้น สิ่งเหล่านี้เป็นสูตรการท่องเที่ยวในอดีต ปัจจุบันนักท่องเที่ยวจะแสวงหาสิ่งที่ทำหายประสบการณ์มากขึ้น (Brockelman and Dearden, 1990)

สิ่งที่ทำหายและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ขยายอย่างรวดเร็วได้แก่ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม การผจญภัย และการท่องเที่ยวชมธรรมชาติ การท่องเที่ยวชมธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของวิทยาศาสตร์การพักผ่อนหย่อนใจ การผจญภัยและเกมกีฬา บางครั้งการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้เรียกว่า "Eco- Tourism" (Durst , 1988,Whelan,1988)

จากการสำรวจของกลุ่มจัดนำเที่ยวของอเมริกา โดยเฉพาะผู้ชมธรรมชาติในเขตร้อนพบว่า มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจดังแสดงในตาราง

กิจกรรม	เปอร์เซ็นต์ของการไปเที่ยว
เดินป่า	72
ชมนก	66
ถ่ายรูปธรรมชาติ	66
ท่องป่าซาฟารี	63
พักแรมในป่า	60
ไต่เขา	41
ตกป่า	38
ล่องแพ พายเรือ	34
ศึกษาพฤกษศาสตร์	31

หมายเหตุ : จำนวนเปอร์เซ็นต์รวมมากกว่า 100 เพราะเพิ่มตามจำนวนที่สนใจ

ที่มา : Ingram and Durst, 1987

จึงเห็นได้ว่าปัจจุบันรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวตามความสนใจของตนเองมากขึ้น จึงไม่จำเป็นอีกต่อไปว่าการท่องเที่ยวในยุคใหม่จะเป็นในลักษณะ MASS TOURISM แต่การท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ที่กล่าวมาข้างต้นจะเป็นทางออกของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541) เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติและเรียนรู้วัฒนธรรมของคนท้องถิ่นอย่างแท้จริง และเพื่อให้การท่องเที่ยวสมบูรณ์แบบมากขึ้นต้องมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการตัดสินใจและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน อีกทั้งเป็นแนวทางใหม่อาจก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อชุมชนด้วย

ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน แต่ส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เป็นวิถีทางที่จะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปยังชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งให้ชุมชนได้มีการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ รักษาสภาพของระบบนิเวศ และการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในความรักและห่วงใยในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน

การท่องเที่ยวเกษตร (Agrotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเกษตรจัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในต่างประเทศ เช่นประเทศเยอรมนี (สรัสวดี อาสาสรรพกิจ, 2540) และประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซียและอินโดนีเซีย ประเทศเหล่านี้ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้อย่างจริงจัง ในประเทศไทยก็เริ่มเห็นถึงความสำคัญกับการท่องเที่ยวเกษตรเริ่มตั้งแต่ปี 2540 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้มีโครงการท่องเที่ยวเกษตร คือนริบปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542 (Amazing Thailand 1998-1999) ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรขึ้นเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาการว่างงานของคนในชนบท อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ อีกทั้งเป็นการเพิ่มรายได้และกระจายรายได้แก่เกษตรกรในชนบท (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2541)

การท่องเที่ยวเกษตรน่าจะเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจ เพราะนักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะเรียนรู้ ศึกษาดูงานในด้านการเกษตรร่วมไปกับการพักผ่อนหย่อนใจในบรรยากาศของชุมชนชนบท ที่มีวิถีชีวิตเป็นชุมชนเกษตรของไทย และประเทศไทยก็มีพื้นฐานด้านการเกษตรมาช้านาน และมีความเหมาะสมของสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม ทำให้ประเทศไทยมีศักยภาพสูงในการจัดการการท่องเที่ยวเกษตร

(สร้อยสวัสดิ์ อาสาสมัครพกิจ, 2540) ในอนาคตควรท่องเที่ยวประเภทนี้จะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ด้วยเหตุผลข้างต้น กรมส่งเสริมการเกษตรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้มีนโยบายให้ทุกจังหวัดได้จัดให้มีการท่องเที่ยวเกษตรขึ้น โดยกำหนดให้มีการท่องเที่ยวใน 3 แห่ง คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์ แหล่งท่องเที่ยวประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรม และแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ทำการศึกษาลือกที่จะทำการศึกษาเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตรเท่านั้น เพราะแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้กำลังเป็นที่ต้องการและนิยมของนักท่องเที่ยว จึงได้เลือกบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ทำการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากบ้านม่วงคำได้ถูกกำหนดให้เป็นหมู่บ้านนำร่อง ของการท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวทางการเกษตร

จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรของรัฐบาล ที่ต้องการให้หมู่บ้านม่วงคำเป็นหมู่บ้านนำร่องในด้านการท่องเที่ยวเกษตรของภาคเหนือ นั้น ในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนงานจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำยังขาดแนวทางที่ชัดเจน ในการปฏิบัติงาน และขาดการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี จึงทำให้โครงการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำไม่สามารถเปิดให้บริการนักท่องเที่ยวได้ จากประเด็นปัญหาดังกล่าวในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้มีความสนใจที่จะศึกษาถึง ข้อจำกัดของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำว่ามีอะไรบ้าง ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจกับโครงการท่องเที่ยวเกษตรในบ้านม่วงคำมากน้อยแค่ไหน การบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และมีการจัดการรูปแบบไหนที่เหมาะสมกับบ้านม่วงคำมากที่สุด รวมถึงแนวทางการบริหารและจัดการในเรื่องการเก็บผลประโยชน์ การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย การรักษาภูมริะเบียบของแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวเกษตร การรักษาความปลอดภัย การจัดสาธารณูปโภค สาธารณูปการในแหล่งท่องเที่ยว และการจัดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรว่าควรจะดำเนินการอย่างไร

ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้เข้าใจถึง กระบวนการวางแผนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกษตร ว่าควรจะประกอบด้วยปัจจัยและองค์ประกอบอะไรบ้างและมีแนวทางอย่างไรที่ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำประสบผลสำเร็จ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมอย่างต่อเนื่อง และไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นวิถีทางที่ทำให้การท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำเกิดความยั่งยืนสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวกะหรี่ปั้วบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ปัญหาในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกะหรี่ปั้วบ้านม่วงคำ
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวกะหรี่ปั้วบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตในการวิจัย

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวกะหรี่ปั้วบ้านม่วงคำ มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ : ศึกษาเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวกะหรี่ปั้วบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา : ได้กำหนดประเด็นการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) ศึกษาถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวกะหรี่ปั้วบ้านม่วงคำตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- 2) ศึกษาถึงศักยภาพของพื้นที่ในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวกะหรี่ปั้ว
- 3) ศึกษาถึงข้อจำกัดของบ้านม่วงคำในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวกะหรี่ปั้ว
- 4) ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการท่องเที่ยวกะหรี่ปั้ว
- 5) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกะหรี่ปั้วบ้านม่วงคำ
- 6) ศึกษาถึงแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวกะหรี่ปั้วบ้านม่วงคำที่มีความเหมาะสมตามหลักการและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1) การท่องเที่ยวกะหรี่ปั้ว หมายถึง โครงการที่จัดขึ้นโดยกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อตอบสนองนโยบายปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร โดยใช้ทรัพยากรการเกษตรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นชนบทให้เป็นประโยชน์ซึ่งมีรูปแบบการท่องเที่ยว 3 ลักษณะ คือ 1. แหล่งท่องเที่ยวประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์ 2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรม และ 3. แหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร

2) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรระดับจังหวัด หมายถึง แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในด้านการพัฒนาอาชีพเกษตรเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร

3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร หมายถึง การวางแผนและการดำเนินงานในการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย การรักษากฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวเกษตร การรักษาความปลอดภัย การจัดสาธารณูปโภค/สาธารณูปการในแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

4) สภาพการณ์ท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ หมายถึง สถานการณ์หรือบรรยากาศการท่องเที่ยวก่อนมีศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำจนถึงปัจจุบัน และสถานการณ์การท่องเที่ยวบริเวณบ้านม่วงคำและแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านใกล้เคียง

5) ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ หมายถึง ชีตความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านม่วงคำในด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

6) ข้อจำกัดของชุมชน หมายถึง ข้อจำกัดในด้านการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในการวางแผน และดำเนินการบริหารจัดการโครงการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ รวมถึงความเข้มแข็งของเกษตรกรบ้านม่วงคำในอาชีพเกษตรกรรม

7) ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร หมายถึง ความจำกัดของงบประมาณ บุคลากร อุปสรรคด้านการประสานงานระหว่างรัฐบาลกับกลุ่ม ผู้ทำสวนโป่งแยง ขอบเขตอำนาจและภาระหน้าที่รับผิดชอบ และปัญหาความขัดแย้งทั้งในและภายนอกหมู่บ้านม่วงคำ